

ابوالعباس ربنجی

نویسنده : دکتر بصیر کامجو

ابوالعباس فضل فرزند عباس ربنجی تاجیک ایرانی ، از استادان و شاعران و چامه سریان پیشتاز دوره سامانی سده چهارم هجری بوده است.

بقول عوفی بخاری " شعر ربنجی در نهایت دقت و نهایت رقت بود " زادگاه وی ربنجن (ربنجان) (1) یکی از شهرهای سمرقند بوده است. تاریخ ولادت و وفاتش دقیق در دست نیست . از آنجائیکه عوفی پارچه سروده یی از اودرسوگواری نصر فرزند احمد سامانی نقل کرده آشکاری شود که از هم دوره های آن پادشاه و جانشین او نوح سامانی بوده و به یقین در سال 331 که سال فوت نصر فرزند احمد سامانی است حیات داشته. از قصیده مشهوری که در سوگ نصر فرزند احمد سامانی گفته بود چندین جا از آن یاد شده است. از آنجمله در سروده یی فرخی در تهنیت جلوس امیر محمد به قرار مطلع ذیل (2) :

هر که بود از یمین دولت شاد دل به مهر امین ملت داد

که از آن بیت سه قصیده را تضمین کرده است :

سخت خوب آید این سه (3) بیت مرا	که شنیدم ز شاعری استاد:
" پادشاهی گذشت پاک نژاد	پادشاهی نشست فرخ زاد
بر گذشته همه جهان غمگین	برنشسته همه جهان دلشاد
گر چراغی ز ما گرفت جهان	باز شمعی به پیش ما بنهاد "

ابوالفضل بیهقی هم همین سه بیت متناسب آورده (4) و عوفی (5) قسمتی از قصیده مذکور ابوالعباس ربنجی را بدین ترتیب نقل کرده است :

پادشاهی گذشت خوب نژاد	پادشاهی نشست فرخ زاد
زان گذشته زمانیان غمگین	زین نشسته جهانیان دلشاد
بنگر اکنون به چشم عقل و بگو	هر چه بر ما زایزد آمد داد
گر چراغی ز پیش ما برداشت	باز شمعی بجای او بنهاد
ور زحل نحس خویش پیدا کرد	مشتوری نیز داد خویش بداد

افزون بر این ابیات ، سروده های پراکنده از ابوالعباس ربنجی در فرهنگهای فارسی آورده شده است.

منابع و مأخذ ابوالعباس ربنجی

- 1 - احسن التقاسیم ، لیدن 1906 ، ص 266 ، این اسم در معجم البلدان ربنجان درج شده است.
- 2 - ذبیح الله صفا ، جلد یکم ، ص 395 - 396 .
- 3 - در نسخ معمول دیوان فرخی « دو » بجای « سه » آمده لکن با مراجعه بابیات بعد معلوم می شود « سه » درست است .
- 4 - تاریخ بیهقی ، ص 378 .
- 5 - لباب الالباب ، ج 2 ، ص 9 .